

نعمت الله شهرتی نائینی

مناجات نامه علی علیه السلام به خط میرعلی هروی

بسمه تعالی

یکی از مرقعات نفیس کتابخانه مرکزی که شامل مناجاتنامه منظوم امیرالمؤمنین حضرت علی (ع) و به خط میرعلی هروی از بزرگترین خوشنویسان خط نستعلیق است مرقع شماره ۴۸۴۳ گنجینه کتابهای نفیس خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران میباشد که به جهت شرافت محتوی و نفاست خط شایسته معرفی است. چنانکه گفته شد موضوع مرقع، مناجاتنامه مشهور حضرت علی است که چنین شروع می شود:

لک الحمد یا ذا الجود والمجد والعلی تبارکت تعطی من تشاء و تمنع
این مناجاتنامه از دعاهای مهم شیعه محسوب می شود و مخصوصاً در مناجات لیالی ماه مبارک رمضان بسیار مورد توجه بوده و از طریق کتب ادعیه شیعه از صحیفه علویه نقل شده و مرحوم میرورحاج شیخ عباس قمی رحمه الله علیه آنرا در کتاب مفاتیح الجنان^۱ به عنوان ادعیه متبرکه آورده و در نسخه های دیوان حضرت هم نقل شده است^۲. با توجه به استقبال عمومی از این مناجات تقریباً اکثر خطاطان تیمنا و تبرکا به نوشتن این منظومه پرداخته اند و هر کدام در حد خود سعی کرده اند که شاهکار هنر خود را در کتابت آن متجلی سازند.

۱- مفاتیح الجنان، چاپ افست علمی، ص ۲۳۸ تا ۲۴۰.
۲- دیوان اشعار امیرالمؤمنین علی (ع)، با اهتمام سیدعلی محلاتی چاپ هند، ص ۸۴-۸۳.

یکی از بهترین نمونه‌های خوشنویسی مناجاتنامه^۱ مزبور، همین مرقع است که میرعلی‌هروی به کتابت خلاصه^۲ آن همت گماشته. هرچند میرعلی در پایان مرقع امضاء ننموده ولی دراینکه این مرقع از خطوط میرعلی‌هروی است تأییدی از جانب میرزایوسف مستوفی‌الممالک که در شناسائی خطوط استاتید صاحب‌نظر و خبره بود و آنرا در تملک داشته بر پشت مرقع مشاهده می‌شود^۱. درباره^۲ شرح احوال میرعلی‌هروی با توجه به تحقیقات مفصلی که درباره^۳ آن خوشنویس بزرگ شده است^۴ توضیح بیشتری لازم نیست اما برای اطلاع مختصر در بیان احوال او باید گفت که میرعلی از سادات حسینی هرات بوده که بواسطه کثرت اقامت در مشهد بعضی او را مشهدی نیز خوانده‌اند. میرعلی تا سال ۹۱۱ در هرات زندگانی می‌کرد. و پس از تسلط از بکیه بر هرات در سال ۹۳۵ الزاما^۵ به بخارا رفت. ظاهرا^۶ "میرعلی که مردی آزادمنش و متدین و ادیب و شاعر بود از مهاجرت اجباری و توقف خود در بخارا بسیار افسرده می‌بود چنانکه در قطعه شعر زیر در حسب حال خود گفته:
 عمری از مشق دوتا بود قدم، همچون چنگ
 تا که خط من بیچاره، بدین قانون شد
 طالب من، همه شاهان جهانند و مرا
 در بخارا، جگر از بهر معیشت، خون شد
 سوخت از غصه درونم، چکنم، چون سازم؟
 که مرا نیست از این شهر، ره بیرون شد
 این بلا بر سرم، از حسن خط آمد امروز
 وه که خط، سلسله پای من مجنون شد

۱ - میرزایوسف مستوفی‌الممالک از علاقمندان خوشنویسی و مشوقان خطاطان بوده است. سپهر تذکره^۱ احوال خوشنویسان را به دستور مستوفی‌الممالک نوشته و بسیاری آثار معتبر خطاطان مشهور عصر او برای کتابخانه^۲ مستوفی‌الممالک تهیه شده است.
 ۲ - برای اطلاع از منابع شرح احوال میرعلی‌هروی مراجعه شود به مجله^۳ یادگار، سال اول، شماره سوم، ص ۳۱-۱۷.

سال وفات میرعلی را به تفاوت میان سالهای ۹۲۴ تا ۹۲۶ نوشته‌اند و ظاهراً " باید در نیمه قرن دهم هجری در حدود سال ۹۵۰ وفات کرده باشد^۱ .

مشخصات کتابشناسی:

قطع ۲۷ × ۱۷/۵ سانتیمتر، شامل ده برگ با جدول بندی، اندازه هر قطعه ۱۱ × ۸ سانتیمتر شامل چهار سطر، جلد تیماج ساده ماشی رنگ، که برای مشاهده علاقمندان و دستداران خط سه قطعه از این مرقع به چاپ می‌رسد.

۱ - رجوع شود به کتاب احوال و آثار خوشنویسان تألیف مهدی بیانی بخش دوم، ص ۴۹۵ - ۴۹۴.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

هده المناجات المبارکه العلیه

من کلام میرزا ابوبکر بن ابی المصنوعین

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مركز جامع علوم انسانی

اسد اللہ العالیب علی بن ابی طالب علیہ السلام

کتاب الحمد یاد الوجود والمجد والعلی

تبارکت تعظی من شایع

الطبی و خلاق و حسی و مویلی

الیکس لدی عسار الیسرفرع

اللهم انذالم عنى كنت ضايا

وان كنت ترعاني فلتيسع^و

اللهم انذالم تعف عنى بحسن

فمن يلى بالهوى بمشع